

3 söndagen i Fastan – Renhetslagar är inte förtryckande i sig

Av Thomas Kazen

Berättelsen om kvinnan med blödningar är intressant av många anledningar. För Markus är detta en helandeberättelse som framhäver kvinnans tro. Markus har också placerat berättelsen mycket speciellt, inskjuten i berättelsen om Jairos och hans dotter. Jairos kommer till Jesus för att be om hjälp men blir avbruten av incidenten med kvinnan och under tiden hinner dottern dö. Men Jesus fortsätter med Jairos och uppväcker dottern.

Berättelserna förenas inte bara av att den ena är inskjuten i den andra. Jairos dotter är tolv år och kvinnan har varit sjuk i tolv år. Flickan står alltså på tröskeln till sin reproduktiva ålder medan kvinnans åkomma – genitala blödningar – gör henne icke-reproduktiv. Kvinnans tro hjälper henne och Jesus utmanar Jairos att inte vara rädd utan bara tro. Här finns alltså motiv och länkar mellan berättelserna som man kan fundera mycket över och som går att använda sig av i reflektionen inför predikan.

Samtidigt finns anspelningar på renhetsreglerna i Tredje Moseboken 15 som verkar ha tillämpats på Jesus tid. Språket i berättelsen om kvinnan innehåller flera grekiska ord och uttryck som känns igen från detta kapitel i grekisk översättning (LXX). Det är hart när omöjligt att berättelsens språk inte medvetet anspelar på renhetsreglerna. I den rådande kulturmiljön betraktades en kvinna med oregelbundna blödningar som oren och underställd ett antal restriktioner – även om det finns olika tolkningar av exakt hur de tillämpades. Rituell orenhet undveks allmänt i de judiska områdena. Källorna till orenhet var flera och orenheten kunde vanligtvis vara i en eller sju dagar beroende på grad. Rening skedde med vatten. Under senare år har arkeologerna grävt fram närmare tusen reningsbassänger från Galileen till Judeen, vilket bekräftar att orenhetsföreställningar och reningsbruk var mycket utbredda.

Ur detta perspektiv kan vi se anspelningar på orenhet i bägge berättelserna. En kvinna betraktades som oren under menstruationen, men med oregelbundna blödningar klassades hon som en *zavah*. Vi kan tänka oss oregelbundenheter i samband med klimakteriet eller sjukdomar som endometrios. Under alla omständigheter var hennes situation besvärlig. Rör hon vid Jesus kommer hon att orena honom. Ett lik spred också rituell orenhet och när Jesus går in i rummet där hon ligger blir han rimligtvis oren. Det är svårt att förneka att tematiken förenar berättelserna.

Samtidigt gör Markus ingenting av detta. Hans läsare/åhörare verkar dessutom inte begripa särskilt mycket av detaljerna i judiska sedvänjor för övrigt heller. Evangeliets fokus är på Jesus som undergörare och berättelserna uppmanar till tro.

Förklaringen finns förmodligen i språkets syntax (meningsbyggnad). Berättelsen om kvinnan är smockfull med participer på ett sätt som inte stämmer med Markus stil i övrigt (*kai euthys... "å då ba"...*) som huvudsakligen samordnar satsar med konjunktioner. Även Markus bör ha haft källor till sitt evangelium fast vi inget vet om saken. Det är inte otroligt att författaren hämtat denna berättelse från en skriftlig källa på grekiska. I så fall får vi räkna med flera nivåer i texten. Markus har ett budskap med berättelsen. Men berättelsen säger också något om minnet av Jesus, innan Markus använde den i sitt evangelium.

Vad gör då predikanten? Här finns en fälla som många fastnat i och som botten i föreställningen att Jesus kommer och befriar människor från en förtryckande, begränsande och diskriminerande judendom. Ibland har judendomen framställts som kvinnofientlig just på grund av renhetsreglerna, men i verkligheten gällde liknande restriktioner män i lika hög utsträckning. Och även om orenhet undveks i allmänhet så hörde det också till livet: att ta hand om sina döda var en självklar plikt och

även äktenskapligt sex och barnafödande gav upphov till tidsbegränsad orenhet. Föreställningar om rent och orent är inte i sig själva diskriminerande eller förtryckande men kan som så mycket annat låta sig lånas för sådana ändamål. Ett hierarkiskt samhälle och en patriarkal miljö kan ha bidragit till att den här typen av sedvänjor drabbade utsatta kvinnor hårdare, men det måste tillskrivas antikens föreställningar och förhållanden i allmänhet och var inget specifikt för judendomen.

Ändå har alltför många uttolkare dragit fel växlar på minnet av Jesus budskap till de mest utsatta och verksamhet bland människor som av olika anledning hamnat på marginalen. Jesus verksamhet står inte i *kontrast* till judiska bruk utan är en av flera judiska *tillämpningar* av rådande sedvänjor. Det finns åtskilliga kristna sedvänjor och föreställningar genom tiderna som bedömt och begränsat människor, inskränkt deras frihet eller förknippats med diskriminering och marginalisering av olika slag.

Om predikanten plockar upp orenhetstråden i Jesustradition så gäller det alltså att inte ställa Jesus mot omgivningen och kristendom mot judendom, utan istället fundera över hur *våra* föreställningar och traditioner alltid riskerar att begränsa och bli redskap för våra fördomar och samhällsstrukturer.

Om predikanten hellre plockar upp Markus tematik om Jesus som helaren och om trons roll så väntar andra utmaningar, för så vitt församlingen inte okritiskt ägnar sig åt troshelanden på onsdagskvällarna. Men det är en annan historia.

Under alla omständigheter bör vi undvika att ställa en kristen Jesus mot ett judiskt samhälle. Inom ramen för sitt samhälle, sin kultur och sin religion så går Jesus ibland över gränser och tänjer på det ramverk han är en naturlig del av. Men det är inte sin tradition kämpar mot, utan det onda som drabbar människor i olika former, på grund av hur vi hanterar såväl fysiska begränsningar som mentala föreställningar. Kanske det kan vara något att predika om.